Journal of Liberal Arts, Thammasat University
วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Journal homepage: https://so03.tci-thaijo.org/index.php/liberalarts/index

กลวิธีความไม่สุภาพในข้อความกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ภาษาไทย[1]

ประภัสสร สีหรักษ์ อำนาจ ปักษาสุข และ อนุชิต ตู้มณีจินดา*
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเทศไทย

Impoliteness Strategies in Cyberbullying on Thai Social Media

Prapassorn Siharak*, Amnat Paksasuk, and Anuchit Toomaneejinda
Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Thailand

Article Info

Research Article
Article History:
Received 15 September 2024
Revised 4 November 2024
Accepted 11 November 2024

คำสำคัญ
ข้อความกลั่นแกล้ง
สื่อสังคมออนไลน์
ความไม่สุภาพ
กลวิธีทางภาษา

* Corresponding author
E-mail address:
psiharak@gmail.com

บทคัดย่อ

การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการในหลากหลายศาสตร์ อย่างไรก็ตาม การศึกษาในมุมมองทางภาษาศาสตร์ยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสังคมไทย งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบและกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ภาษาไทย โดยเก็บข้อมูลจากข้อความแสดงความคิดเห็นใต้ตัวบทข่าว 35 ตัวบท บนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” ระหว่างปี พ.ศ. 2564-2566 ตามกรอบเงื่อนไขวัจนกรรมการกลั่นแกล้ง แล้วนำมาวิเคราะห์ตามแนวคิดความไม่สุภาพ ผลการศึกษาพบการใช้กลวิธีแสดงความไม่สุภาพทั้งโดยตรง ได้แก่ 1) การใช้คำที่มีความหมายทางลบ 2) การแบ่งพวก 3) การแสดงอารมณ์ความรู้สึก และกลวิธีแสดงความไม่สุภาพโดยอ้อม ได้แก่ 1) การใช้ความเปรียบ 2) การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน 3) การตั้งฉายานาม 4) การออกตัว 5) การละถ้อยคำ งานวิจัยนี้ช่วยให้คำนิยามเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์มีความชัดเจนมากขึ้น และสร้างความตระหนักรู้ในการใช้ภาษาบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์และเคารพผู้อื่นมากขึ้นในอนาคต

---

[1] บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง “กลวิธีการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ภาษาไทย”

บทความนี้พัฒนามาจากบทความเรื่อง “เงื่อนไขและกลวิธีทางภาษาของวัจนกรรมกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์” ซึ่งนำเสนอในการประชุม Commemorative International Conference for the 65th Anniversary of the Diplomatic Relations between Korea and Thailand โดยได้รับทุนสนับสนุนการนำเสนอผลงานวิจัยระดับนานาชาติสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2567 จากกองทุนวิจัยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Keywords:
bullying texts,
social media,
impoliteness,
linguistic strategies

Abstract

Cyberbullying is a social phenomenon that has attracted attention from scholars in various disciplines. However, studies from a linguistic perspective are still limited, especially in the context of Thai society. This research aims to examine the patterns and linguistic strategies used in cyberbullying on Thai social media. Data were collected from comments under 35 news posts on the "E-Jan" Facebook page between 2021 and 2023, based on the felicity conditions of bullying speech acts, and analyzed using the concept of impoliteness. The study found both direct and indirect impoliteness strategies. The direct strategies include using negative words, in-group/out-group division, and expressing emotions. Indirect impoliteness strategies include using comparisons, using irony, nicknaming, disclaiming, and ellipsis. This research contributes to a clearer definition of cyberbullying and raises awareness about language use on social media, which may lead to more constructive and respectful online communication in the future.

1. บทนำ

สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันได้กลายเป็นช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่ายและมีข้อจำกัดน้อยกว่าการสื่อสารแบบเผชิญหน้า ประกอบกับค่านิยมในสังคมที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ส่งผลให้ผู้ใช้สื่อออนไลน์มักแสดงความเห็นอย่างอิสระ บางครั้งถึงขั้นขาดความระมัดระวัง จนเกิดการใช้ข้อความที่ไม่สุภาพ หยาบคาย หรือรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ข้อความกลั่นแกล้ง (bullying text) เพื่อโจมตี คุกคาม หรือลดทอนคุณค่าผู้อื่น

แม้ว่าปัจจุบันผู้ใช้สื่อจะเริ่มตระหนักถึงผลกระทบของการใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมบนสื่อออนไลน์มากขึ้น และมีความพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่อยู่ในขอบข่ายของการกลั่นแกล้ง ซึ่งขัดกับวิถีปฏิบัติของสังคมไทยที่มักหลีกเลี่ยงการคุกคามโดยตรง แต่ปรากฏการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ (cyberbullying) ก็ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงที่ซับซ้อนและละเอียดอ่อนในสังคม โดยเฉพาะในแง่ของการกำหนดขอบเขตว่าการแสดงความเห็นลักษณะใดที่ถือเป็นการกลั่นแกล้ง เนื่องจากความคลุมเครือระหว่างการแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาและการกลั่นแกล้งที่แฝงมาในรูปแบบของการวิพากษ์วิจารณ์ ทำให้เกิดความท้าทายในการระบุและจัดการกับพฤติกรรมการดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ยังคงมีกลุ่มคนที่จงใจใช้ถ้อยคำกลั่นแกล้งในการโจมตีหรือคุกคามบุคคลอื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอ้างว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่ใช่การกระทำที่มีเจตนากลั่นแกล้งแต่อย่างใด แต่เป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นหรือการใช้เสรีภาพในการแสดงออก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัญหานี้ในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม ผนวกกับลักษณะเฉพาะของการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น การขาดบริบททางกายภาพและการสื่อสารแบบไม่เห็นหน้า ยิ่งเพิ่มความท้าทายในการตีความเจตนาที่แท้จริงของผู้ส่งสาร ทำให้บางครั้งการแสดงความคิดเห็นที่ไม่ได้มีเจตนาร้ายอาจถูกตีความผิดเป็นการกลั่นแกล้ง ในขณะที่การกลั่นแกล้งที่แฝงมาในรูปแบบของการล้อเล่นหรือการใช้ภาษาเชิงประชดประชันอาจถูกมองข้ามหรือไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม

ที่ผ่านมา มีการศึกษาเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศเป็นจำนวนมาก แต่งานวิจัยส่วนใหญ่มีการนิยามความหมายของการกลั่นแกล้งที่แตกต่างกัน และมุ่งเน้นการศึกษาในมิติที่แตกต่างกันตามแต่ละสาขาวิชา เช่น ทางนิติศาสตร์เน้นศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเพื่อรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น (สาวตรี สุขศร, 2561) ด้านจิตวิทยามุ่งศึกษาปัจจัยและผลกระทบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งเป็นสำคัญ (เกวลี ชัยสุวรรณรักษ์ และพลิศรา ธรรมโชติ, 2563; อภิญญา หิรัญญะเวช, 2561) ในขณะที่ศาสตร์อื่น ๆ อาจพิจารณาในแง่

ความถี่ของเหตุการณ์ อิทธิพลที่เกี่ยวข้อง การรับรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง หรือการรับมือและป้องกันการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ (ณัฐรัชต์ สาเมาะ, 2556) อย่างไรก็ตาม การศึกษาในมุมมองของภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ยังมีอยู่อย่างจำกัด

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปรากฏการณ์การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ในมุมมองวัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยวิเคราะห์กลวิธีความไม่สุภาพที่ปรากฏในข้อความกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ไทย ผ่านการศึกษาข้อความแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏภายใต้ตัวบทข่าว จำนวน 35 ตัวบท บนเพจเฟซบุ๊กอีจัน ซึ่งเป็นเพจข่าวที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย (“ข่าวสด ทะลุ 20 ล้านไลค์,” 2566; พรรณรุ้ง คุ้มพงษ์พันธ์, 2565) โดยใช้ทฤษฎีวัจนกรรมตามแนวคิดของ Searle (2011) รวมถึงแนวคิดความไม่สุภาพของ Culpeper (2005, 2013) และ Bousfield (2008) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ และกลวิธีทางภาษาของการกลั่นแกล้งบนสื่อออนไลน์ไทยให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางในการระบุและจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ในบริบทสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. ทบทวนวรรณกรรม

การกลั่นแกล้ง (bullying) เป็นพฤติกรรมซ้ำที่ผู้กลั่นแกล้งพยายามแสดงถึงสถานะและอำนาจที่เหนือกว่าของตนด้วยเจตนาสร้างผลกระทบทางลบ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายทางร่างกายหรือจิตใจให้เกิดแก่ผู้ถูกกลั่นแกล้ง (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2562; สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564, น. 2; Cambridge Dictionary, 2023a; Olweus, 1994; Selekman and Vessey, 2004; U.S. Department of Health and Human Services, 2021a) หากวิเคราะห์องค์ประกอบของการกลั่นแกล้งโดยละเอียดจะพบองค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ผู้กระทำ (2) ผู้ถูกกระทำ (3) พฤติกรรมลบ (4) ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นกับบุคคล และอาจพบองค์ประกอบของ (5) การเกิดซ้ำ (6) ความไม่เท่าเทียมด้านอำนาจ รวมถึง (7) ระยะเวลาและความต่อเนื่อง ปรากฏเพิ่มเติมก็ได้ ทั้งนี้ หากเป็นการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นบนสื่อสังคมออนไลน์ (cyberbullying) ก็จะมีองค์ประกอบของ (8) สื่อ และเครื่องมือร่วมด้วย ดังปรากฏในรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1

องค์ประกอบการกลั่นแกล้งและการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์

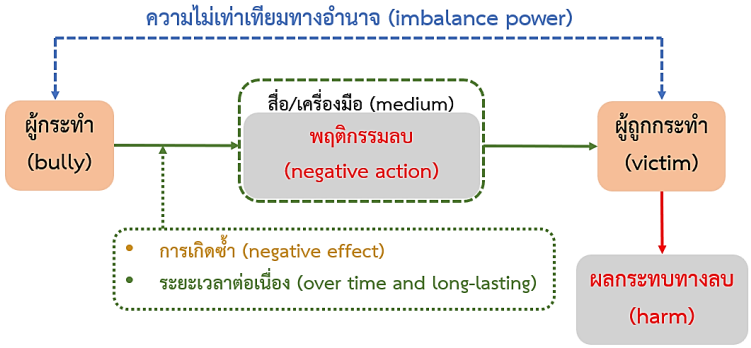

การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ (cyberbullying) เป็นพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยมีเจตนาเพื่อโจมตี คุกคาม สร้างความเดือดร้อน หรือทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอาย ไม่สบายใจ โกรธ เสียหน้า หรือเสื่อมเสีย ด้วยการใช้ข้อความ รูปภาพ หรือภาพเคลื่อนไหว (ฐิติพร โยทาพันธ์, 2564; สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562, น. 2; สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2563, น. 21-23; Cambridge Dictionary, 2023b; U.S. Department of Health and Human Services, 2021b) ผ่านช่องทางการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่จำเป็นต้องเผชิญหน้ากับผู้ร่วมกระทำการสื่อสารรายอื่นโดยตรง และมีความเป็นนิรนาม ซึ่งอนุญาตให้ผู้ใช้สื่อเลือกแสดง ปลอมแปลง หรือปกปิดตัวตนได้ตามต้องการ (ณัฐรัชต์ สาเมาะ, 2556; อภิญญา หิรัญญะเวช, 2561; Pratama, 2019; Walther, 1996) การกลั่นแกล้งมักเป็นการกล่าวถึงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ คุณลักษณะ หรือภูมิหลังส่วนบุคคล เช่น รูปลักษณ์ รูปร่าง สีผิว ความรู้ความสามารถ ภูมิลำเนาของผู้ถูกกลั่นแกล้ง (สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล และคณะ, 2564) ในลักษณะที่กดข่มหรือด้อยค่าโดยไม่ได้มุ่งหวังให้เกิดการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ

การกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการ และปรากฏงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในมิติที่หลากหลาย อาทิ งานของณัฐรัชต์ สาเมาะ (2556) ที่ศึกษาการรับรู้ของเยาวชนที่มีต่อการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้ง ได้แก่ ความเป็นนิรนามในพื้นที่ออนไลน์ อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน และประสบการณ์ความรุนแรงในอดีต สำหรับ อภิญญา หิรัญญะเวช (2561) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการข่มเหงรังแกบนเฟซบุ๊ก พบว่า อารมณ์ขันแบบก้าวร้าว การละเลยคุณธรรม และการรับรู้ความนิรนาม เป็นปัจจัยที่กระตุ้น

การกลั่นแกล้ง ในขณะที่ เกวลี ชัยสุวรรณรักษ์ และ พลิศรา ธรรมโชติ (2563) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นที่มีประสบการณ์ถูกข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์ พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่ไม่ดี ระดับความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ และระดับความช่วยเหลือจากครอบครัวต่ำ มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า

ในแง่ของการจัดการปัญหาทางกฎหมาย สาวตรี สุขศร (2561) ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายอาญาที่มีอยู่อาจไม่เพียงพอต่อการรับมือกับปัญหาการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ จึงจำเป็นต้องพิจารณามาตรการอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กฎหมายด้วย

ส่วนการใช้ภาษาในการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ Saengpranga and Gadavanij (2021) ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตก พบการใช้วัจนกรรม บอกกล่าว ชี้นำ ผูกมัด และแสดงความรู้สึก โดยวัฒนธรรมตะวันออกมีการใช้รูปแบบภาษาแบบอ้อมมากกว่าวัฒนธรรมตะวันตก Ma’yuuf and Abbas (2021) ศึกษาการกลั่นแกล้งในทวิตของอดีตประธานาธิบดีทรัมป์ พบการใช้กลวิธีแสดงความไม่สุภาพ การคุกคามภาพลักษณ์ด้านบวก และการละเว้นความสุภาพ รวมถึงการใช้ข้อความที่มีความหมายบ่งชี้เป็นนัยเพื่อปกปิดเจตนาเยาะเย้ย รวมถึง Li (2020) ศึกษาลักษณะทางภาษาของการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ของจีน พบการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายหยาบคายโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งผู้ใช้มักเลือกใช้คำหยาบคายหรือคำที่มีความหมายรุนแรงมากกว่าเพื่อโจมตีผู้อื่น

การใช้ข้อความหรือถ้อยคำเพื่อกลั่นแกล้ง โจมตี กดข่ม หรือด้อยค่าบุคคลอื่น ถือเป็นการกระทำที่มีเจตนาคุกคามหน้าด้านบวก ซึ่งเป็นการพยายามทำลายภาพลักษณ์หรือคุณสมบัติที่แต่ละบุคคลต้องการเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่นในสังคม (Brown & Levison, 1987, pp. 62-63) และถือเป็นความไม่สุภาพตามแนวคิดความไม่สุภาพ (impoliteness) โดยความไม่สุภาพตามแนวคิดของ Culpeper (2005, 2013) จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ส่งสารมีเจตนาที่จะทำลายหน้า และ/หรือผู้รับสารรับรู้ได้ถึงเจตนานั้นในบริบทเฉพาะหนึ่ง ๆ ในขณะที่ Bousfield (2008) มองว่าแม้ผู้ส่งสารจะไม่มีเจตนาในการคุกคามหน้า แต่หากผู้รับสารตีความว่าถ้อยคำของผู้ส่งสารเป็นการคุกคามหน้า ก็จะตัดสินว่าเป็นความไม่สุภาพด้วยเช่นกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับความไม่สุภาพหลายงานพบว่าความไม่สุภาพสามารถแสดงผ่านกลวิธีที่หลากหลาย ซึ่งแตกต่างกันไปตามบริบทและเป้าหมายในการสื่อสารของผู้ส่งสาร ตัวอย่างเช่น งานวิจัยวัจนกรรมการบริภาษในภาษาไทยของวิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2547) แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีการบริภาษแบบตรงไปตรงมาอย่างการใช้คำหยาบ หรือการใช้คำที่มีความหมายทางลบเพื่อคุกคามหน้าด้านบวกอย่างจงใจ ในขณะที่จะเลือกใช้กลวิธีการบริภาษแบบอ้อม เช่น การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน

การใช้คำรื่นหู การบริภาษแบบไม่เจาะจง เมื่อผู้บริภาษต้องการจะรักษาหน้าของตนเองให้สอดคล้องหรือเป็นไปตามวิถีปฏิบัติของสังคม ในขณะที่งานของจันทิมา สว่างลาภ (2556) ที่ศึกษากลวิธีแสดงความไม่สุภาพในบริบทของรายการเรียลลิตี้โชว์ภาษาไทย รวมถึงงานของวุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ และ วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2561) ที่ศึกษากลวิธีความไม่สุภาพในรายการเดอะเฟซไทยแลนด์ มีการอภิปรายไปในทางเดียวกันว่า ความไม่สุภาพถูกใช้เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจารณ์ผู้เข้าแข่งขัน และใช้เป็นเครื่องมือเพื่อเรียกความสนใจจากผู้ชม ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเลือกใช้กลวิธีความไม่สุภาพของผู้ส่งสารอย่างมีเป้าหมาย ส่วน สุธาสินี พลอยขาว (2551) ศึกษาวัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต แสดงให้เห็นว่า เมื่อบริบทการสื่อสารไม่มีปัจจัยเกี่ยวกับหน้า สังคม บรรทัดฐาน หรือวัฒนธรรมมาเป็นข้อจำกัด ผู้ส่งสารจะเลือกใช้กลวิธีทางภาษาที่แสดงความหมายตรงไปตรงมา หยาบคาย หรือรุนแรงมากกว่ากลวิธีแบบอื่น ๆ

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่าที่ผ่านมางานวิจัยเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบ และแนวทางการแก้ไขปัญหาในเชิงกฎหมาย แต่ยังขาดมุมมองในเชิงภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในบริบทของสังคมไทย การศึกษาการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ผ่านกรอบแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์จึงเป็นการช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาในการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ในบริบทสังคมไทยที่ยังมีอยู่อย่างจำกัด รวมถึงช่วยให้เข้าใจลักษณะของความไม่สุภาพในบริบทและสถานการณ์ต่าง ๆ ในภาษาไทยได้ลึกซึ้งมากขึ้นอีกด้วย

3. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาข้อความกลั่นแกล้งที่ปรากฏอยู่ในส่วนแสดงความคิดเห็น (comment section) ภายใต้ตัวบทข่าวที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับบุคคลบนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” ซึ่งเป็นเพจข่าวที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก มีการนำเสนอข่าวสารที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้ใช้สื่อแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากตัวบทข่าวที่ปรากฏในช่วงปี พ.ศ. 2564-2566 ที่เป็นไปตามเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ (1) เป็นตัวบทข่าวที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เนื่องจากในตัวบทข่าวลักษณะดังกล่าวมักมีการแสดงความคิดเห็นที่พุ่งเป้าไปที่บุคคลในข่าวโดยตรง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะพบการใช้ภาษาในลักษณะของการกลั่นแกล้งได้ชัดเจน และ (2) เป็นตัวบทข่าวที่ปรากฏจำนวนข้อความแสดงความคิดเห็นอย่างน้อย 300 ข้อความ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีปริมาณเพียงพอต่อการวิเคราะห์รูปแบบและกลวิธีความไม่สุภาพที่หลากหลาย อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่าเป็นประเด็นข่าวที่ได้รับความสนใจและก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นจากผู้ใช้สื่อจำนวนมาก ทั้งนี้ หากปรากฏตัวบทข่าวเกี่ยวกับบุคคลเดียวกัน

หลายตัวบท ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะข่าวที่มีจำนวนข้อความแสดงความเห็นภายใต้ตัวบทมากที่สุดมาใช้ในการศึกษา จากเกณฑ์ดังกล่าวทำให้ได้ตัวบทข่าวทั้งสิ้น 35 ตัวบท ซึ่งมีจำนวนข้อความแสดงความคิดเห็นตั้งแต่ 499 ถึง 24,500 ข้อความ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะข้อความที่เป็นไปตามกรอบเงื่อนไขวัจนกรรมการกลั่นแกล้งที่ประยุกต์จากเงื่อนไขวัจนกรรมของ Searle (2011) ดังต่อไปนี้

1) เงื่อนไขเนื้อความ (propositional content condition)

ผู้ส่งสารใช้ข้อความใด ๆ ก็ได้

2) เงื่อนไขเบื้องต้น (preparatory condition)

ก. ผู้ส่งสารไม่จำเป็นต้องรู้จักหรือคุ้นเคยกับผู้รับสารมาก่อน

ข. ผู้รับสารไม่เป็นไปตามทัศนะ มาตรฐาน หรือค่านิยมของผู้ส่งสาร

3) เงื่อนไขความจริงใจ (sincerity condition)

ผู้ส่งสารต้องการด้อยหรือลดคุณค่าของผู้รับสารโดยไม่ได้มุ่งหวังให้ผู้รับสารเกิดการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ

4) เงื่อนไขสำคัญ (essential condition)

ผู้ส่งสารทำให้ผู้รับสารเชื่อว่าตนถูกกดข่ม ด้อยค่า หรือได้รับผลกระทบทางลบจากข้อความนั้น ๆ เช่น รู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่า ไม่มั่นใจ อับอาย โกรธ เจ็บใจ

จากนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อความกลั่นแกล้งโดยใช้ (1) เงื่อนไขวัจนกรรมการกลั่นแกล้ง (2) แนวคิดเกี่ยวกับความไม่สุภาพตามแนวคิดของ Culpeper (2005, 2013) และ Bousfield (2008) และใช้ (3) เกณฑ์การพิจารณาความไม่สุภาพในภาษาไทยซึ่งประยุกต์จากเกณฑ์ของนภัทร อังกูรสินธนา และ ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม (2562) ซึ่งใช้บริบท ข้อความแวดล้อม และรูปภาษาที่แสดงความหมายเกี่ยวเนื่องกับความไม่สุภาพ หรือการกลั่นแกล้งมาเป็นเครื่องยืนยันว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาเป็นถ้อยคำกลั่นแกล้งจริง แล้วจึงนำเสนอผลการศึกษา รวมถึงสรุปและอภิปรายผลการศึกษาในลำดับต่อไป

4. ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อความกลั่นแกล้ง พบการใช้กลวิธีแสดงความไม่สุภาพโดยตรง ได้แก่ การใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายทางลบ การแบ่งพวก การแสดงอารมณ์ความรู้สึก และกลวิธีแสดงความไม่สุภาพโดยอ้อม ได้แก่ การใช้ความเปรียบ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การตั้งฉายานาม การออกตัว การละถ้อยคำ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 กลวิธีแสดงความไม่สุภาพโดยตรง

กลวิธีแสดงความไม่สุภาพโดยตรงเป็นกลวิธีทางภาษาที่ผู้ส่งสารใช้เพื่อสื่อความอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งผู้รับสารสามารถเข้าใจเจตนาหรือสารที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อได้ทันทีจากรูปภาษาโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาบริบทหรือข้อมูลเพิ่มเติมในการตีความ จากการศึกษาพบกลวิธีแสดงความไม่สุภาพโดยตรง 3 กลวิธี ประกอบด้วย การใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายทางลบ การแบ่งพวก และการแสดงอารมณ์ความรู้สึก ดังนี้

4.1.1 การใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายทางลบ

การใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายทางลบเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารนำถ้อยคำ หรือคำที่มีความหมายไม่ดี ซึ่งรวมไปถึงคำที่มีความหมายไม่สุภาพ คำหยาบคาย และคำต้องห้าม มาใช้เพื่อกล่าวถึงลักษณะหรือคุณลักษณะบางประการของบุคคลที่ถูกกล่าวถึงในทางที่ไม่ดี ไม่เหมาะ ไม่น่าพึงพอใจ ตัวอย่างเช่น

(1) *“ใช่ค่ะเห็นด้วยค่ะ ปากอยู่เฉยๆไม่เป็นต้องให้โดนของจริงมั่งจะได้เงียบ ตัวเองก้ออัปรักจะแย่อยู่แล้วยังจะทำปากแย่ตามหน้าตาตามรูปร่าง”*

[ใช่ค่ะ]$_1$ [เห็นด้วยค่ะ]$_2$ [ปากอยู่เฉยๆไม่เป็น]$_3$ [ต้องให้โดนของจริงมั่งจะได้เงียบ]$_4$ [ตัวเอง**ก้อ**(ก็)**อัปรัก**(อัปลักษณ์)**จะแย่**อยู่แล้ว]$_5$ [ยังจะทำปาก**แย่ตามหน้าตาตามรูปร่าง**]$_6$

ตัวอย่าง (1) เป็นข้อความแสดงความเห็นซึ่งปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวการให้สัมภาษณ์ของคุณอิงฟ้า วราหะ และคุณชาล็อต ออสติน เกี่ยวกับประเด็นกองประกวดมิสแกรนด์จะดำเนินการฟ้องร้องคุณลีนา จังจรรจา ในกรณีหมิ่นประมาทและดูหมิ่นคุณอิงฟ้าผ่านสื่อออนไลน์

จากข้อความข้างต้นสามารถจำแนกส่วนถ้อยคำได้ ดังนี้ ส่วนถ้อยคำที่ 1 และ 2 เป็นถ้อยคำแสดงการสนับสนุน หรือเห็นด้วยกับประเด็นการฟ้องร้องคุณลีนา ส่วนถ้อยคำที่ 3 และ 4 เป็นถ้อยคำตำหนิพฤติกรรมการวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นด้วยคำที่รุนแรงและไม่ให้เกียรติของคุณลีนา ส่วนถ้อยคำที่ 5 เป็นถ้อยคำกลั่นแกล้งที่โจมตีประเด็นด้านภาพลักษณ์ของคุณลีนา และส่วนที่ 6 เป็นส่วนที่นำถ้อยคำกลั่นแกล้งมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการบริภาษพฤติกรรมของคุณลีนา ซึ่งผู้วิจัยจะขอขยายความเฉพาะส่วนของถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับถ้อยคำกลั่นแกล้งเท่านั้น

ในถ้อยคำกลั่นแกล้งส่วนที่ 5 [ตัวเองก้อ(ก็)อัปรัก(อัปลักษณ์)จะแย่อยู่แล้ว]$_5$ มีการกล่าวถึงรูปลักษณ์คุณลีนาด้วยการใช้คำว่า “อัปลักษณ์” ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ที่ใช้ขยาย

คำนาม “ตัวเอง” ที่อ้างถึงคุณลีนา ว่ามีลักษณะที่ไม่ดี น่าเกลียด หรือไม่เป็นมงคล รวมถึงผู้ส่งสารยังใช้คำว่า “ก็” หน้า และ “จะแย่” หลังคำคุณศัพท์ดังกล่าวเพื่อเป็นการเน้นย้ำลักษณะที่ไม่ดีให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ในขณะที่ในส่วนถ้อยคำที่ 6 ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำ [ยังจะทำปากแย่ตามหน้าตาตามรูปร่าง]$_6$ เพื่อบริภาษพฤติกรรมการใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมของคุณลีนา โดยนำเอาพฤติกรรมไม่ดีดังกล่าวมาเปรียบกับรูปลักษณ์ ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยเห็นว่านอกจากจะเป็นส่วนของการบริภาษแล้ว ยังเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการเน้นย้ำถึงรูปลักษณ์ที่ไม่ดีของคุณลีนาซ้ำด้วย

(2) *“ไปแปรงฟันให้หายเฟลืองก่อน”*
[*ไปแปรง**ฟัน**ให้หาย**เฟลือง**(เหลือง)ก่อน*]

ตัวอย่าง (2) เป็นข้อความแสดงความเห็นซึ่งปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวการเผยแพร่ข้อความเกี่ยวกับโรคฝีดาษลิงบนเฟซบุ๊กส่วนตัวของ ศ.นพ.ยง ภู่วรวรรณ (หมอยง) หลังจากพบผู้ป่วยโรคฝีดาษลิงเพศชายจำนวน 1 รายในประเทศไทย ทั้งนี้ หมอยงเป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่มักให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ แนวโน้ม และข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีนป้องกันโรคในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์ที่มีผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และมีจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับสถานการณ์ขาดแคลนทรัพยากรทางการแพทย์ ทำให้คนในสังคมส่วนหนึ่งขาดความเชื่อถือข้อมูลและตัวหมอยงในฐานะแพทย์ ดังนั้น เมื่อหมอยงได้เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาดอีกครั้งหลังจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงมีกลุ่มคนที่คิดว่าข้อมูลดังกล่าวนั้นขาดความน่าเชื่อถือด้วยเช่นกัน

จากตัวอย่าง ผู้ส่งสารไม่ได้แสดงความเห็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาข่าว แต่มุ่งกล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของหมอยงที่ปรากฏบนภาพประกอบในตัวบทข่าว โดยใช้ถ้อยคำ [ฟัน...เฟลือง(เหลือง)...] เพื่อระบุถึงสภาพไม่พึงประสงค์ ด้วยฟันเหลืองเป็นสภาวะที่อาจแสดงให้เห็นถึงวัยที่มากขึ้น ปัญหาสุขภาพ หรือการดูแลรักษาความสะอาดที่ไม่ถูกสุขลักษณะของแต่ละบุคคล ดังนั้น การที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำ [ไปแปรงฟันให้หายเฟลือง(เหลือง)ก่อน] จึงเป็นการชี้ให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ไม่น่าพึงใจทั้งความสูงวัย และการไม่รักษาความสะอาดของช่องปากให้เหมาะสม ทั้งยังเป็นการแนะความอีกว่าหมอยงไม่มีความน่าเชื่อถือในฐานะผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาโรคระบาด เพราะยังไม่สามารถดูแลเรื่องความสะอาดและสุขภาพฟันของตนเองให้เหมาะสมได้แม้จะเป็นบุคลากรทางการแพทย์ก็ตาม

การใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายในทางลบเพื่อกล่าวถึงรูปลักษณ์หรือคุณสมบัติของผู้อื่น ถือเป็นการคุกคามหน้าด้านบวกซึ่งเป็นความต้องการที่แต่ละบุคคลได้รับการยอมรับ

จากสังคม ซึ่งโดยปกติมักจะมีการหลีกเลี่ยงการคุกคามหน้าเพื่อรักษาความสุภาพระหว่างบุคคลไว้ (Brown & Levison, 1987, pp. 62-63) การที่ผู้ส่งสารจงใจแสดงความคิดเห็นด้วยการโจมตีหรือทำลายภาพลักษณ์ หรือเหยียดหยามรูปลักษณ์ภายนอกของบุคคลเป้าหมาย จึงถือเป็นความไม่สุภาพ และอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง การทะเลาะวิวาท และสร้างความเจ็บปวดทางจิตใจให้แก่ผู้ถูกกล่าวถึงได้

4.1.2 การแบ่งพวก

การแบ่งพวกเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำแสดงความเป็นกลุ่มหรือพรรคพวกเพื่อแบ่งแยกหรือกีดกันบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายออกจากตนเองหรือกลุ่มของตน และสร้างความแตกต่างระหว่างกลุ่มเพื่อลดคุณค่าหรือทำให้อีกฝ่ายด้อยลงเมื่อเทียบกับกลุ่มของตน ตัวอย่างเช่น

(3) *“แม้แต่สลิ่ม...ก็ยังไม่ดูสลิ่มเลยอ้าาาา”*
[แม้แต่สลิ่ม$_{(ก)}$...ก็ยังไม่ดูสลิ่ม$_{(ข)}$เลยอ้าาาา]

ตัวอย่าง (3) เป็นข้อความแสดงความเห็นที่ปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวการให้สัมภาษณ์ของคุณเก่ ณัฐธิชา นามวงษ์ ยูทูบเบอร์ชื่อดังจากช่อง “เก่ไก่ สไลเดอร์” ในรายการ WOODY FM เกี่ยวกับการเป็นยูทูบเบอร์และเหตุผลที่ตัดสินใจหยุดทำยูทูบของตนไป ทั้งนี้ คุณเก่เป็นบุคคลที่เคยถูกโจมตีจากกลุ่มผู้ใช้สื่อออนไลน์ที่ต่อต้านรัฐบาลของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ตั้งแต่ช่วงปลายปี 2563 ด้วยประเด็นการไม่ยอมออกมาเรียกร้องและแสดงจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจน

เมื่อพิจารณาข้อความข้างต้นพบการใช้คำศัพท์เฉพาะทางการเมือง “สลิ่ม” ที่ใช้สำหรับเรียกคนกลุ่มอนุรักษ์นิยม กลุ่มที่เคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา รวมกันในลักษณะดูถูกเหยียดหยาม (Sathaporn Tantipattanawong, 2554; The MATTER, 2565) ซึ่งผู้ส่งสารเลือกใช้ [...สลิ่ม$_{(ก)}$...] อ้างถึงกลุ่มบุคคลดังกล่าว และใช้ [...สลิ่ม$_{(ข)}$...] ในการอ้างถึงคุณเก่ จากการเลือกใช้คำแสดงให้เห็นถึงการแบ่งแยกคุณเก่ออกจากตัวผู้ส่งสาร โดยเป็นการชี้แนะให้ผู้รับสารทราบว่าผู้ส่งสารเป็นผู้ที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามหรือไม่ใช่พวกเดียวกันกับคุณเก่ อีกทั้งเป็นการแสดงถึงการดูถูกเหยียดหยามคุณเก่ด้วยทางหนึ่ง นอกจากนี้การใช้ถ้อยคำ [**<u>แม้แต่</u>สลิ่ม$_{(ก)}$...<u>ก็ยังไม่ดู</u>สลิ่ม$_{(ข)}$**เลยอ้าาาา] ยังเป็นการแนะให้เห็นอีกว่า คุณเก่เป็นบุคคลที่ไม่เป็นที่สนใจและไม่ได้รับความสำคัญจากบุคคลที่ผู้ส่งสารเชื่อว่าเป็นกลุ่มเดียวกันกับคุณเก่ ซึ่งเป็นความพยายามกีดกัน และโดดเดี่ยวคุณเก่ออกจากทุกกลุ่มสังคม

(4) ก: "*เดินหน้ากินต่อ*ได้เต็มที่เลยจ้า สถานีต่อไป*เวทีธิดาช้าง เชิญค่ะ!!!* 😊" [เดินหน้ากินต่อได้เต็มที่เลยจ้า]$_1$ [สถานีต่อไปเวทีธิดาช้าง]$_2$ [เชิญค่ะ!!!]$_3$ [😊]$_4$

ข: "*เจอแล้วคนที่คิดเหมือนกัน* 🤭 *แต่พูดไม่ได้เดียวหาว่าบลูลี่*" [เจอแล้วคนที่**คิดเหมือนกัน**]$_1$ [🤭]$_2$ [แต่พูดไม่ได้เดียว(เดี๋ยว)หาว่าบลูลี่(บูลลี่)]$_3$

ตัวอย่าง (4) ข้อความแสดงความเห็นที่มีผลัดตอบโต้กันระหว่างผู้ส่งสาร ก และ ข ภายใต้ตัวบทข่าวของคุณแอนชิลี สก๊อต-เคมมิส ที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับผลการเข้าประกวดมิสยูนิเวิร์สปี 2021 ณ ประเทศอิสราเอล ของตนว่า แม้จะไม่สามารถผ่านเข้ารอบลึกในการประกวดได้ แต่จะยังสนับสนุนแนวคิด Real Size Beauty ต่อไป เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงทุกคนมีความมั่นใจในรูปร่างของตัวเอง

จากตัวอย่าง ผู้ส่งสาร ข ได้แสดงความเห็นตอบกลับด้วยถ้อยคำ [เจอแล้วคนที่คิดเหมือนกัน] เพื่อแสดงความเห็นพ้องกับความเห็นของผู้ส่งสาร ก ที่ใช้ถ้อยคำ [เดินหน้ากินต่อได้เต็มที่เลยจ้า] และ [...เวทีธิดาช้าง...] กล่าววิจารณ์น้ำหนักและขนาดรูปร่างของคุณแอนชิลีว่าไม่เหมาะสมกับการเข้าประกวดมิสยูนิเวิร์ส ซึ่งผู้ส่งสาร ข ตระหนักและทราบดีว่าการกล่าววิจารณ์รูปลักษณ์ของบุคคลอื่นในที่สาธารณะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สังเกตได้จากการใช้ถ้อยคำ [แต่พูดไม่ได้เดียว(เดี๋ยว)หาว่าบลูลี่(บูลลี่)] ออกตัวเพื่อเลี่ยงที่จะแสดงความเห็นด้วยตนเอง และใช้การแสดงความเห็นพ้องดังกล่าวสนับสนุนความเห็นของผู้ส่งสาร ก เพื่อบอกถึงความเป็นกลุ่มหรือพรรคพวกที่มีความคิดและค่านิยมแบบเดียวกัน และในขณะเดียวกันก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงการไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุนและแบ่งแยกคุณแอนชิลีที่มีค่านิยมความงามที่ต่างไปจากกลุ่มพร้อมกัน

การแบ่งพวกเพื่อกลั่นแกล้งกันบนสื่อสังคมออนไลน์สามารถก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการ เช่น การแบ่งแยกกลุ่มเป็นการส่งเสริมความเป็นศัตรูระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและฝ่ายตรงข้าม เมื่อสมาชิกมีทัศนคติที่ว่าอีกฝ่ายไม่ใช่พวกเดียวกัน การโจมตี การใช้คำพูดรุนแรง การแสดงพฤติกรรมที่ไม่สุภาพต่อกัน หรือการลดทอนความเป็นมนุษย์ของฝ่ายตรงข้ามจึงสามารถเกิดขึ้นได้ง่ายและรุนแรงโดยไร้ความรู้สึกผิดจากสมาชิกภายในกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มที่มีสมาชิกมากกว่าสามารถสร้างอำนาจเหนือในการครอบครองความคิดกระแสหลักที่อาจส่งผลให้เกิดการผูกขาดทางความคิด ไม่มีการแลกเปลี่ยนความเห็นที่แตกต่างจากสมาชิกภายในกลุ่ม (Gilbert et al., 2009; Quattrociocchi et al., 2016) หรืออาจเกิดกรณีการโจมตีผู้ที่แสดงความเห็นต่าง ซึ่งเป็นการคุกคาม และส่งเสริมให้เกิดกระบวนการการกลั่นแกล้งซ้ำขึ้นทางหนึ่ง

4.1.3 การแสดงอารมณ์ความรู้สึก

การแสดงอารมณ์ความรู้สึกเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารใช้คำกริยา คำวิเศษณ์ เครื่องหมายทางภาษา หรือสัญรูป เพื่อแสดงความคิดเห็น ทัศนคติ หรืออารมณ์ในแง่ลบของตนที่มีต่อคุณลักษณะนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น

(5) *“หน้าตาแบบว่า😵”*
[หน้าตาแบบว่า]$_1$ [😵]$_2$

ตัวอย่าง (5) เป็นข้อความแสดงความเห็นที่ปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวการให้สัมภาษณ์ของเอ็ม อภิดิศร์ อินทุลักษณ์ หลังถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ข่มขืนกระทำชำเรานักแสดงสาวรายหนึ่ง ซึ่งคุณเอ็มได้ออกมาชี้แจงรายละเอียดเหตุการณ์ พร้อมทั้งปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าวกับสื่อสำนักต่าง ๆ

จากตัวอย่างข้างต้น สามารถจำแนกข้อความได้เป็นสองส่วน คือ ถ้อยคำส่วนที่เป็นรูปภาษา [หน้าตาแบบว่า]$_1$ เพื่อระบุว่าผู้ส่งสารกำลังกล่าวถึงประเด็นด้านรูปลักษณ์หน้าตาของคุณเอ็ม อภิดิศร์ และถ้อยคำส่วนที่เป็นสัญรูปอารมณ์ [😵]$_2$ แทนการอาเจียน ที่สื่อได้ถึงความรู้สึกรังเกียจ ขยะแขยงของผู้ส่งสารที่มีต่อบุคคลที่กำลังกล่าวถึง และสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์หรือรูปลักษณ์ที่ไม่ดีของบุคคลที่กำลังกล่าวถึงไปพร้อมกันด้วย

(6) *“ขนาดเว้ากะยังเว้ายากยุแค่เว้ากุยังฟังบ่ค่อยฮู้เรื่องอย่าสิเว้าถึงฮ้องเพลงเถาะกุหัว55555”*

[ขนาดเว้ากะยังเว้ายากยุ]$_1$ [แค่เว้ากุยังฟังบ่ค่อยฮู้เรื่องอย่าสิเว้าถึงฮ้องเพลงเถาะ]$_2$ **[กุหัว]$_3$** [55555]$_4$

ตัวอย่าง (6) เป็นข้อความแสดงความเห็นที่ปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวการให้สัมภาษณ์ของคุณนุ๊ก ธนดล ศิริแวว และคุณปาย ฉัตรนภา เขียวขำ (อดีต) นักร้องของค่ายเพลงบ้านสิงห์มิวสิคเกี่ยวกับประเด็นสถานะคู่จิ้นที่คนในสังคมบางส่วนมองว่าเป็นการจงใจให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสถานะความสัมพันธ์ของคนทั้งคู่เพื่อเป็นการสร้างกระแสให้ได้รับความสนใจหลังจากทั้งคู่ได้ออกเพลงใหม่ร่วมกัน

ข้อความข้างต้น ผู้ส่งสารใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานในถ้อยคำ [กุหัว]$_3$ เพื่อแสดงความรู้สึกตลกขบขันต่อความสามารถของคุณนุ๊กและคุณปายในฐานะนักร้อง ซึ่งผู้ส่งสารได้กล่าวเสียดสีในถ้อยคำ [ขนาดเว้ากะยังเว้ายากยุ]$_1$ และ [แค่เว้ากุยังฟังบ่ค่อยฮู้เรื่องอย่าสิเว้าถึงฮ้องเพลงเถาะ]$_2$

ไว้ว่า ไม่มีทักษะและไม่สามารถร้องเพลงได้ดี เพราะแค่การพูดจาก็ติด ๆ ขัด ๆ จนไม่สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ รวมถึงใช้เครื่องหมายเลข 5 /ห้า/ ซ้ำ ในส่วนถ้อยคำ $[55555]_4$ แทนการเลียนเสียงหัวเราะ /ฮ่า/ เป็นส่วนเสริมถ้อยคำ $[กุหัว]_3$ เพื่อเน้นย้ำความรู้สึกขบขันของตนให้เด่นชัดขึ้น การแสดงความเห็นในเชิงตลกขบขันและเสียดสีของผู้ส่งสารเป็นการแสดงถึงการเยาะเย้ย หรือดูถูก ซึ่งเป็นการทำลายภาพลักษณ์ ลดทอนคุณค่า และความน่าเชื่อถือของคุณนุ๊กคุณปายในฐานะศิลปินลง

อารมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสื่อสารที่ช่วยให้ผู้รับสารเข้าใจเจตนาของผู้ส่งสารได้อย่างถูกต้อง ทว่าการตีความสารในบริบทการสื่อสารออนไลน์ที่ขาดองค์ประกอบด้านน้ำเสียง สีหน้า หรือท่าทางในการแสดงอารมณ์ อาจเป็นเรื่องยากและคลาดเคลื่อนไปจากเจตนาของผู้ส่งสาร ดังนั้น สัญรูปอารมณ์และเครื่องหมายทางภาษาต่าง ๆ จึงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารออนไลน์ในแง่ของการทดแทนองค์ประกอบอวัจนภาษาที่ขาดหายไป ช่วยให้สามารถสื่อสารอารมณ์และเจตนาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังเช่นในตัวอย่าง (5) ถ้อยคำ “หน้าตาแบบว่า” ยังไม่สามารถสื่อความได้สมบูรณ์ชัดเจนเพียงลำพัง แต่เมื่อผู้ส่งสารใช้สัญรูปอารมณ์ที่เป็นใบหน้ากำลังอาเจียนประกอบ ก็ชี้ชัดให้เห็นว่ากำลังแสดงความรังเกียจไม่พอใจต่อรูปลักษณ์ของบุคคลนั้น สัญรูปอารมณ์จึงเข้ามาทดแทนความ สีหน้า ท่าทางที่หายไป ทำให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจอารมณ์และเจตนาของผู้ส่งสารได้ถูกต้องชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้การแสดงอารมณ์ความรู้สึกยังถูกใช้เป็นเกราะป้องกันผู้ส่งสารเมื่อต้องการวิพากษ์วิจารณ์อะไรอย่างรุนแรง ดังในตัวอย่าง (6) ที่มีการประชดประชันเสียดสีการร้องเพลงของนักร้อง การใช้ถ้อยคำ “กุหัว” และ “55555” ทำให้ความเห็นโจมตีที่รุนแรง กลายเป็นมุกตลกขบขัน ไม่จริงจัง ซึ่งช่วยให้ผู้ส่งสารหลบเลี่ยงความรับผิดชอบต่อถ้อยคำของตัวเองได้ (วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา, 2564; Pratama, 2019, pp. 30-31; Scott, 2022, pp. 82-104; Tantawi & Rosson, 2019, pp. 68-72)

4.2 กลวิธีแสดงความไม่สุภาพโดยอ้อม

กลวิธีแสดงความไม่สุภาพโดยอ้อมเป็นกลวิธีทางภาษาที่ผู้ส่งสารจงใจใช้ถ้อยคำที่กำกวม ถ้อยคำที่แสดงความหมายไม่ชัดเจน หรือถ้อยคำที่แสดงความหมายไม่ตรงตามรูปภาษาด้วยการละเมิดหลักความร่วมมือในการสนทนาเพื่อสร้างความหมายโดยนัย ซึ่งผู้รับสารจำเป็นต้องอาศัยบริบทประกอบการตีความเพื่อเข้าใจเจตนาและความหมายแท้จริงที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อ จากการศึกษาพบกลวิธีแสดงความไม่สุภาพโดยอ้อม 5 กลวิธี ประกอบด้วย การใช้ความเปรียบ การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การตั้งฉายานาม การออกตัว และการละถ้อยคำ ดังนี้

4.2.1 การใช้ความเปรียบ

การใช้ความเปรียบเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารใช้เพื่อแสดงภาพหรือลักษณะของบุคคลที่ถูกกล่าวถึงให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยนำบุคคลดังกล่าวมาเปรียบกับสิ่งอื่น หรือนำไปเทียบเคียงกับบุคคลอื่นเพื่อให้เห็นลักษณะที่ต่างหรือด้อยกว่า ตัวอย่างเช่น

(7) *“ต้องถวายน้ำแดงให้กินทุกวันละ”*
[ต้องถวายน้ำแดงให้กินทุกวันละ]

ข้อความตัวอย่าง (7) เป็นข้อความแสดงความเห็นที่ปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวของคุณหนูรัตน์ ธิดาพร ชาวคูเวียง ซึ่งได้ลงรูปภาพใบหน้าหลังการทำศัลยกรรมของตน พร้อมคำบรรยายบนอินสตาแกรมส่วนตัวไว้ว่า *“วันนี้นักข่าวสัมภาษณ์ ...ทางติ๊กต็อกคะ ฉันไม่ใช่ ‘มะม่วง’ ฉันคือเฮเลน ดาราสาวเจ้าบทบาท และนางแบบคะ โปรดสังคมอย่าเข้าใจผิดคะ”*

โดยปกติแล้วคำกริยา “ถวาย” ที่มีความหมายว่า มอบให้ เป็นคำราชาศัพท์สำหรับไว้ใช้กับพระสงฆ์ พระมหากษัตริย์และเจ้านาย แต่ในที่นี้ผู้ส่งสารเลือกใช้คำกริยาดังกล่าวร่วมกับคำนาม “น้ำแดง” เป็น [...ถวายน้ำแดง...] เพื่อจงใจให้เกิดความหมายแฝงขึ้นในถ้อยคำ ซึ่งเมื่อตีความถ้อยคำอิงกับบริบทสังคมไทยที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งเหนือธรรมชาติด้วยพิธีกรรมการเซ่นไหว้น้ำแดง ประกอบกับการที่สังคมมักผูกโยงสิ่งเหนือธรรมชาติเข้ากับความน่ากลัว ผ่านการประกอบสร้างและนำเสนอภาพลักษณ์ของสิ่งเหนือธรรมชาติบนสื่อบันเทิงต่าง ๆ ในลักษณะที่ผิดแปลกหรือแตกต่างไปจากบุคคลทั่วไป (ธนัท อนุรักษ์, 2555; นลิน สินธุประมา, 2560; THE PEOPLE Co Official, 2566) ก็ทำให้เข้าใจได้ว่าผู้ส่งสารจงใจใช้ถ้อยคำ [ต้องถวายน้ำแดงให้กินทุกวันละ] เพื่อเปรียบเทียบโดยนำมโนทัศน์ทางสังคมเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติมาใช้สื่อความหมายในเชิงลบเกี่ยวกับรูปลักษณ์ของบุคคลในข่าว

(8) *“ยิ่งกว่าเด็กอนุบาลอีก 🤭🤭🤭🤭”*
[ยิ่งกว่าเด็กอนุบาลอีก]$_1$ [🤭🤭🤭🤭]$_2$

ข้อความตัวอย่าง (8) เป็นข้อความแสดงความเห็นที่ปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวเกี่ยวกับการยื่นคำร้องของคุณศรีสุวรรณ จรรยา ต่อสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรมควบคุมโรค เพื่อเอาผิดคุณพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ ในกรณีที่คุณพิธาได้ให้สัมภาษณ์ในรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับนโยบายสุราก้าวหน้า และได้กล่าวถึงชื่อยี่ห้อสุราระหว่างการสัมภาษณ์

ซึ่งคุณศรีสุวรรณเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวอาจผิด พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในมาตรา 32 เกี่ยวกับการโฆษณา อนึ่ง คุณศรีสุวรรณ จรรยา เป็นนักเคลื่อนไหวทางสังคม และการเมืองที่รู้จักทั่วไปในฐานะ นักร้องเรียน ที่มักจะยื่นคำร้องหรือฟ้องร้องบุคคลที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับการเมืองอยู่เสมอ

จากตัวอย่าง ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำ [ยิ่งกว่าเด็กอนุบาลอีก]$_1$ เปรียบเทียบพฤติกรรมของคุณศรีสุวรรณกับเด็กอนุบาล โดยใช้โครงสร้าง “...กว่า...” เพื่อสื่อเป็นนัยว่า คุณศรีสุวรรณเป็นคนที่ไร้สาระ ไร้เหตุผล ไม่มีความเป็นผู้ใหญ่ หรือขาดวุฒิภาวะ เพื่อลดทอนความน่าเชื่อถือของคุณศรีสุวรรณในฐานะนักเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมือง และใช้สัญรูปแทนอารมณ์หัวเราะน้ำตาไหลในส่วนถ้อยคำ [🤣🤣🤣🤣]$_2$ เป็นส่วนเสริมที่ตอกย้ำว่าพฤติกรรมของคุณศรีสุวรรณไม่เหมาะสมตามคุณวุฒิและวัยวุฒิ รวมถึงเป็นการสื่อถึงความรู้สึกขบขันของผู้ส่งสาร ซึ่งสะท้อนถึงการไม่เคารพ ดูหมิ่น และเยาะเย้ยต่อคุณศรีสุวรรณด้วย

การนำบุคคลไปเปรียบกับบุคลลอื่น สิ่งอื่น เกณฑ์หรือมาตรฐานบางอย่างเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะที่เป็นข้อบกพร่อง หรือคุณสมบัติที่ไม่ดีบางประการของบุคคลนั้น ๆ นอกจากจะเป็นการคุกคามหน้าที่ขยายและเน้นย้ำข้อด้อยของผู้ที่ถูกกล่าวถึงให้เด่นชัดขึ้นแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม หรืออคติของคนในสังคมไทยที่แฝงมากับถ้อยคำที่นำมาเปรียบด้วย เช่น การนำสิ่งเหนือธรรมชาติมาเป็นแบบเปรียบในตัวอย่างที่ (7) สะท้อนความเชื่อที่ฝังรากลึกเรื่องผีสางเทวดา และอคติที่มีต่อรูปลักษณ์ภายนอก การนำเด็กมาเปรียบเทียบในตัวอย่างที่ (8) สะท้อนภาพเหมารวมเชิงลบที่มีต่อพฤติกรรมของเด็ก (กฤษณ์ อริยะพุทธิพงศ์, 2560; นภัทร อังกูรสินธนา และ ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม, 2562; ประเสริฐ รุนรา, 2566; ศูนย์วิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ, 2565)

4.2.2 การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน

การใช้ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารจงใจใช้ถ้อยคำที่สามารถสื่อความนอกเหนือจากรูปภาษาได้ เพื่อชี้นำให้ผู้รับสารตีความเจตนาที่จงใจแฝงไว้ ตัวอย่างเช่น

(9) *“ดีแล้วครับ... เกิดเป็นชายทำผิดต้องกล้ารับผิด...เยี่ยมมากลุง”*
[ดีแล้วครับ...]$_1$ **[เกิดเป็นชาย**ทำผิดต้องกล้ารับผิด...]$_2$ **[เยี่ยมมากลุง]**$_3$

ข้อความตัวอย่าง (9) เป็นข้อความแสดงความเห็นซึ่งปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวที่กล่าวถึงประเด็นของคุณม้า อรนภา กฤษฎี ตบหน้านักแสดงชายรุ่นน้องกลางที่สาธารณะ และถูกฟ้องร้องจากพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งคุณม้าได้ออกมาให้สัมภาษณ์กับสื่อและยอมรับผิดกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

หากพิจารณาข้อความข้างต้นตามรูปภาษาจะพบว่า ข้อความดังกล่าวเป็นการชื่นชมพฤติกรรมการยอมรับผิด โดยถ้อยคำในส่วนที่ 1 และ 3 เป็นส่วนถ้อยคำที่แสดงความชื่นชม ในขณะที่ถ้อยคำส่วนที่ 2 เป็นส่วนที่ระบุถึงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่ผู้ชายควรกระทำ อย่างไรก็ตาม ข้อความดังกล่าวจัดเป็นการใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชันที่แสดงถึงการลดทอนคุณค่า และไม่เคารพอัตลักษณ์ทางเพศของคุณม้า เนื่องด้วยผู้ส่งสารจงใจเลือกใช้ถ้อยคำที่สื่อและเน้นย้ำถึงความเป็นชายอย่าง [...เกิดเป็นชาย...]$_1$ [...ลุง]$_2$ และกล่าวถึงพฤติกรรมกล้ายอมรับเมื่อทำผิดซึ่งแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นชายที่ขัดแย้งอย่างรุนแรงกับภาพลักษณ์ของคุณม้าซึ่งเป็นบุคคลที่เปิดเผยว่าตนเองเป็นเพศทางเลือก และมักจะแสดงภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่มีความมั่นใจ พูดตรง และฝีปากกล้าในสังคมอยู่เสมอ

(10) *“หมาที่บ้านท้องแล้วจร้าเหลือแต่แมวยังไม่ท้องสักที”*
[หมาที่บ้านท้องแล้วจร้าเหลือแต่แมวยังไม่ท้องสักที**]**

ข้อความตัวอย่าง (10) เป็นข้อความแสดงความเห็นซึ่งปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวการประกาศตั้งครรภ์ของคุณวิกกี้ ภรรยาของคุณเวียร์ ศุกลวัฒน์ หลังจากทั้งคู่ได้ผ่านพิธีแต่งงานไปแล้วประมาณ 1 เดือน

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ส่งสารจงใจใช้ถ้อยคำที่เนื้อหาดูเหมือนจะมีประเด็นไม่สอดคล้องไม่เกี่ยวข้อง หรือขัดแย้งกับบริบทข่าว ด้วยการกล่าวถึงเรื่องการตั้งท้องของสัตว์เลี้ยงของตนให้ผู้รับสารทราบภายใต้ตัวบทข่าวประกาศตั้งครรภ์ของคุณวิกกี้ ทว่าหากวิเคราะห์โดยละเอียดจะพบว่าระหว่างข้อความและตัวบทข่าวมีประเด็นที่สัมพันธ์กันอยู่ คือ การ “ตั้งท้อง” ของสุนัขและการ “ตั้งครรภ์” ของคุณวิกกี้ ที่อาจพิจารณาได้ว่าผู้ส่งสารจงใจกล่าวถึงเรื่องการตั้งท้องของสุนัขเพื่อสร้างความกำกวม และแนะให้ผู้รับสารทราบไปพร้อมกันว่ากำลังกล่าวถึงกรณีการตั้งครรภ์ของคุณวิกกี้ ซึ่งการที่ผู้ส่งสารกล่าวถึงสุนัขแทนการกล่าวถึงคุณวิกกี้โดยตรงถือเป็นการพยายามลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคุณวิกกี้ลงด้วยการเทียบเคียงให้อยู่ในระดับเดียวกันกับสุนัข

ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีการสื่อสารที่ถือได้ว่ามีความซับซ้อนด้วยต้องอาศัยบริบททางข้อความ รวมถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างผู้ร่วมกระบวนการสื่อสารเพื่อให้สามารถเข้าใจความนัยและทัศนคติบางประการที่ผู้ส่งสารจงใจแฝงไว้ได้อย่างถูกต้อง (Hutcheon, 1992) ซึ่งจากตัวอย่างที่ (9) และ (10) ผู้ส่งสารอาศัยถ้อยคำนัยผกผันเป็นเครื่องมือในการโจมตี และสร้างความกำกวมเพื่อให้สามารถแสดงทัศนคติเชิงลบต่อบุคคลเป้าหมายได้โดยไม่ต้องแสดงความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหลังจากกล่าวถ้อยคำกลั่นแกล้ง

ออกไป (อรวี บุนนาค, 2560) กล่าวได้ว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารใช้กลั่นแกลังเพื่อโจมตีผู้อื่นอย่างอ้อม ๆ โดยอาศัยความกำกวมของภาษาเป็นเกราะป้องกันตนเองจากการถูกตำหนิหรือลงโทษนั่นเอง

4.2.3 การตั้งฉายานาม

การตั้งฉายานามในข้อความกลั่นแกลังเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารหยิบยกเอาคุณสมบัติที่ไม่ดี ลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ หรือพฤติกรรมที่อาจเป็นประเด็นอ่อนไหวหรือเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของบุคคลที่ถูกกล่าวถึงมาตั้งใหม่เพื่อใช้เป็นคำเรียกแทน ตัวอย่างเช่น

(11) *“หลวงพี่ กะโปก”*
[หลวงพี่ **กะโปก(กระโปก)**]

ข้อความตัวอย่าง (11) เป็นข้อความแสดงความเห็นภายใต้ข่าวของ (อดีต) พระพงศกร ปภัสสโร หรือที่รู้จักกันในนามฉายา หลวงพี่กาโตะ ลาสิกขาหลังจากเกิดกรณีข่าวการเผยแพร่บันทึกเสียงสนทนาซึ่งผู้ที่ออกมาเผยแพร่บันทึกเสียงดังกล่าวอ้างว่าเป็นเสียงสนทนาระหว่างพระกาโตะและหญิงสาวรายหนึ่งที่กำลังพูดคุยกันเกี่ยวกับประเด็นความสัมพันธ์ลึกซึ้งเชิงชู้สาวระหว่างกัน

ในข้อความข้างต้นผู้ส่งสารตั้งฉายานามใหม่ให้ (อดีต) พระพงศกร ปภัสสโร โดยนำคำว่า “กะโปก” (กระโปก) ซึ่งมีจำนวนพยางค์และเสียงสระที่ใกล้เคียงกันกับ “กาโตะ” ในฉายานามเดิม และเป็นคำที่มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ว่าเป็นส่วนหนึ่งของอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกของเพศชาย มาใช้เพื่อล้อเลียนโดยเชื่อมโยงเอาพฤติกรรมการเสพเมถุนของ (อดีต) พระพงศกร ปภัสสโร มาผูกไว้กับฉายานามใหม่

(12) *“ท่านผู้นำตูบ”*
[ท่านผู้นำตูบ]

ข้อความ (12) เป็นข้อความแสดงความเห็นภายใต้ตัวบทข่าวแถลงการณ์ของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะนายกรัฐมนตรีหลังจากการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2565 โดยได้กล่าวถึงการทำงานที่ผ่านมาของรัฐบาลว่าคณะฯ ตนรับฟังปัญหาจากประชาชนและพยายามที่จะดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อบรรเทาความทุกร้อนด้านเศรษฐกิจของประชาชน จึงขอความเข้าใจและร่วมมือจากประชาชนในประเทศ อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนหนึ่งรู้สึกขัดแย้งกับถ้อยคำแถลงการณ์ดังกล่าวด้วยมองว่าผลจากการบริหาร

บ้านเมืองโดยรัฐบาล พล.อ. ประยุทธ์ ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน ณ ขณะนั้น และก่อนหน้า ผนวกกับภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีที่ถูกผูกติดกับการเป็นผู้นำที่มาจากการรัฐประหาร จึงทำให้เกิดความไม่พอใจในตัวนายกรัฐมนตรี คณะรัฐบาล และบุคคลที่เห็นพ้องกับฝ่ายรัฐบาลขึ้น

จากตัวอย่าง ผู้ส่งสารตั้งฉายานามใหม่เพื่อใช้เรียกแทน พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ว่า “ท่านผู้นำตูบ” โดยใช้ถ้อยคำ [ท่านผู้นำ...] เพื่อแสดงถึงผู้ที่ดำรงหน้าที่อยู่ในตำแหน่งหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชา ซึ่งในบริบทนี้เป็นการอ้างถึงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประกอบกับถ้อยคำ [...ตูบ] ที่เป็นการนำชื่อเล่น “ตู่” ของ พล.อ. ประยุทธ์ มาดัดแปลงเพิ่มเสียงด้วยพยัญชนะสะกด /บ/ ทั้งนี้ คำว่า “ตูบ” เป็นคำวิเศษณ์ที่มีความหมายว่า หลุบลง แต่เดิมถูกนำมาใช้เพื่อเรียกสุนัขที่มีลักษณะหูห้อยลงว่า ไอ้ตูบ และเมื่อคำดังกล่าวถูกนำมาใช้ซ้ำบ่อยครั้งก็ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างคำว่า ตูบ กับสุนัขทั่วไปเข้าด้วยกันในระบบความคิดของคนในสังคมไทย ดังนั้น การที่ผู้ส่งสารใช้ฉายานาม “ท่านผู้นำตูบ” มาใช้เป็นฉายานามเรียกแทน พล.อ. ประยุทธ์ จึงเป็นการพยายามที่จะลดทอนคุณค่าและสถานะของ พล.อ. ประยุทธ์ ให้ลดลงหรือเทียบเท่ากับระดับของสุนัข

ชื่อคือสิ่งที่ใช้ระบุตัวบุคคล ดังนั้น การตั้งชื่อจึงนิยมผูกโยงเอาความเป็นสิริมงคลหรือนำสิ่งที่มีความหมายดีงามมาใช้เป็นชื่อเรียก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ อุดมคติ คุณค่าและความมุ่งหวังของผู้ถูกตั้งชื่อ (พ. สุวรรณ, 2538; สวพร บุญญผลานันท์ และคณะ, 2560, น. 100-115) ในขณะที่ฉายานามมักจะตั้งโดยนำเอาชื่อ ลักษณะ พฤติกรรม สถานภาพ หรือผลงานของบุคคลนั้น ๆ มาใช้เรียกขานหรืออ้างถึงแทนชื่อตัว (ศราวุธ หล่อดี และ พิกุลแก้ว กาษร, 2562, น. 62-80; สุทิน ปานทอง, 2555) อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการตั้งชื่อหรือการตั้งฉายานาม หากนำเอาคุณลักษณะเชิงลบ คำที่มีความหมายไม่ดี หรือสิ่งต้องห้ามมาใช้เพื่อเรียกแทนบุคคลจะถือได้ว่าเป็นการคุกคามหน้า ซึ่งเป็นการลดคุณค่า เหยียดหยาม และทำลายภาพลักษณ์ของบุคคลนั้น ยิ่งในกรณีที่ชื่อหรือฉายานามถูกใช้ซ้ำบ่อยครั้งในที่สาธารณะก็ยิ่งเป็นการประณามตอกย้ำภาพเชิงลบให้ฝังลึก และกลายเป็นฐานในการรับรู้และตัดสินบุคคลนั้น ๆ ได้

4.2.4 การออกตัว

การออกตัวเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารใช้เมื่อตระหนักได้ว่าถ้อยความที่ใช้แสดงเจตนาอาจก่อให้เกิดปัญหา หรือสร้างผลกระทบต่อผู้รับสารและภาพลักษณ์ของตน ด้วยการแสดงท่าทีปฏิเสธ ขอโทษ ไม่มั่นใจ ถ่อมตน หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองไว้ล่วงหน้า หรือหลังจากแสดงความคิดเห็นใด ๆ ออกไป (Hewitt & Stokes, 1975; Hongladarom, 2007; Tayebi & Parvaresh, 2014) ตัวอย่างเช่น

(13) *"รูปนี้หน้าเหมือนเขียดจริง ๆนะ ไม่ได้มู่ลี่นะครับ"*
[รูปนี้หน้าเหมือนเขียดจริง ๆนะ]$_1$ [**ไม่ได้มู่ลี่(บูลลี่)นะครับ**]$_2$

ข้อความตัวอย่าง (13) เป็นข้อความแสดงความเห็นซึ่งปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวคุณกระต่าย พรรณนิภา ลงข้อความตอบโต้ผู้ใช้สื่อออนไลน์ที่ใช้ข้อความกลั่นแกล้งเพื่อแสดงความเห็นเกี่ยวกับรูปลักษณ์ของครูไพบูลย์ผู้เป็นสามี ณ ขณะนั้น พร้อมทั้งขอความร่วมมือผู้ใช้สื่องดใช้ข้อความกลั่นแกล้งในการแสดงความเห็นเกี่ยวกับตนเองและสามีอีกด้วย

จากข้อความตัวอย่าง ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำ [ไม่ได้มู่ลี่(บูลลี่)นะครับ]$_2$ ออกตัวด้วยการปฏิเสธเจตนาการกลั่นแกล้ง หลังจากที่ได้กล่าวถึงรูปลักษณ์ของครูไพบูลย์ในทางที่ไม่ดีด้วยการเปรียบหน้าตากับลักษณะของเขียดในถ้อยคำ [รูปนี้หน้าเหมือนเขียดจริง ๆนะ]$_1$ ซึ่งผู้ส่งสารรู้ดีว่าถ้อยคำดังกล่าวเข้าข่ายเป็นข้อความกลั่นแกล้งที่อาจสร้างความรู้สึกอับอายหรือเสื่อมเสียชื่อเสียงให้แก่ครูไพบูลย์

(14) *"ฟังเหมือนเจ๊ทิด ถ้าเข้าใจผิดขอโทษด้วยครับ"*
[ฟังเหมือนเจ๊ทิด]$_1$ [**ถ้าเข้าใจผิดขอโทษด้วยครับ**]$_2$

ข้อความ (14) เป็นข้อความแสดงความเห็นภายใต้ข่าวการตำหนิหมอปลาผ่านการถ่ายทอดสด (live streaming) บนเฟซบุ๊กส่วนตัวของคุณไพรวัลย์ วรรณบุตร หลังจากทราบว่าหมอปลาได้ไปร่วมมือกับพระสงฆ์รูปหนึ่งที่เคยมีประเด็นเกี่ยวกับการกระทำผิดพระธรรมวินัยเพื่อปราบปรามอลัชชี โดยคุณไพรวัลย์กล่าวแสดงความผิดหวัง และได้แสดงความเห็นว่าการใช้ข้อความว่าเป็นการปราบปรามอลัชชีของหมอปลานั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะพระสงฆ์ที่อยู่ในประเด็นดังกล่าวเองก็ถือเป็นอลัชชีจากการทำผิดพระธรรมวินัยเช่นกัน ซึ่งจากภาพบันทึกการถ่ายทอดสดดังกล่าวได้มีผู้ที่ออกมาแสดงความเห็นและตั้งข้อสงสัยถึงท่าทาง และน้ำเสียงที่ใช้ในการพูดของคุณไพรวัลย์

จากข้อความตัวอย่าง ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำ [ถ้าเข้าใจผิดขอโทษด้วยครับ]$_2$ ออกตัวด้วยการขอโทษเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบต่อการแสดงความเห็นก่อนหน้านี้ของตนที่ว่า [ฟังเหมือนเจ๊ทิด]$_1$ ซึ่งเป็นการกล่าวล้อเลียนท่าทางและลักษณะการพูดของคุณไพรวัลย์ด้วยการใช้คำว่า "เจ๊" ที่เป็นคำนำหน้านามหรือคำเรียกสำหรับพี่สาวหรือผู้หญิงที่มีอายุมากกว่า และ "ทิด" ที่เป็นคำนำหน้านามหรือคำเรียกผู้ชายที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว ประสมเข้าด้วยกันเป็น "เจ๊ทิด" เพื่อสร้างความขัดแย้งทางความหมาย แล้วนำมาใช้เรียกหรือสื่อถึงคุณไพรวัลย์เพื่อชี้แนะว่าคุณไพรวัลย์มีท่าทางและลักษณะการพูดที่คล้ายกับผู้หญิง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่

แสดงถึงการเบี่ยงเบนทางเพศ ทั้งนี้ ผู้ส่งสารทราบดีว่าการใช้ “เจ๊ทิด” จะเป็นการลดทอนความน่าเชื่อถือและสร้างภาพลักษณ์ทางลบให้กับคุณไพรวัลย์ที่ ณ ขณะนั้นอยู่ในสถานะของผู้ที่พึ่งลาสิกขามาได้ไม่นาน (บริบทข่าวก่อนคุณไพรวัลย์จะเปิดเผยว่าเป็นผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ) จึงเลือกใช้การออกตัวเพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบของตนในฐานะผู้ส่งสาร

การออกตัวเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารใช้เมื่อตระหนักว่าสารที่ส่งออกไปอาจก่อให้เกิดปัญหาในสถานการณ์ที่ผู้ส่งสารไม่แน่ใจในข้อมูลที่กำลังกล่าวถึง รู้ตัวว่าสิ่งที่กำลังกล่าวถึงเป็นการละเมิดเงื่อนไขบางประการ หรือคาดการณ์ได้ว่าสารนั้นอาจสร้างผลกระทบเชิงลบและได้รับการตอบสนองในแง่ลบจากผู้รับสาร โดยเลือกใช้การออกตัวเพื่อลดผลที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ฟัง รวมถึงเพื่อลดความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองพูดออกไป อย่างไรก็ตาม ในบางกรณี ผู้ส่งสารอาจจงใจใช้การออกตัวเพื่อวัตถุประสงค์อื่น เช่น การประชดประชัน หรือการแสดงความตลกขบขัน (อำนาจ ปักษาสุข และ อนุชิต ตู้มณีจินดา, 2566; Hewitt & Stokes, 1975; Hongladarom, 2007; Tayebi & Parvaresh, 2014) โดยเฉพาะในกรณีของการกลั่นแกล้ง จะเห็นได้ว่าผู้ส่งสารไม่ได้ใช้การออกตัวเพื่อเลี่ยงผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นแก่บุคคลที่กล่าวถึง เนื่องจากผู้ส่งสารจงใจลำดับถ้อยคำกลั่นแกล้งไว้ต้นข้อความ เพื่อเน้นย้ำความเป็นใจความหลัก (Theme) ของถ้อยคำกลั่นแกล้งดังกล่าว (จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2562, น. 114-118) และใช้ถ้อยคำออกตัว เพื่อเน้นย้ำและกระตุ้นให้ผู้รับสารให้ความสนใจไปที่ข้อความกลั่นแกล้งมากยิ่งขึ้นด้วย

4.2.5 การละถ้อยคำ

การละถ้อยคำเป็นกลวิธีที่ผู้ส่งสารจงใจใช้ถ้อยคำที่มีโครงสร้างประโยคไม่สมบูรณ์ โดยการตัดทอนคำ ส่วนถ้อยคำ หรือส่วนของประโยคออกไป ซึ่งผู้รับสารสามารถอาศัยการตีความถ้อยคำประกอบกับบริบท เพื่อเข้าใจความหมายหรือเจตนาที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อ ตัวอย่างเช่น

(15) *“ก้อ...อยู่...นะ”*
[**ø**ก้อ(ก็)**...**อยู่**...**นะ]

ข้อความตัวอย่าง (15) เป็นข้อความแสดงความเห็นซึ่งปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวการให้สัมภาษณ์ของคุณโอลีฟ โตเกียวเนยกรอบ เกี่ยวกับการเข้าร่วมประกวด Miss & Mister Surgery Thailand โดยคุณโอลีฟกล่าวว่าการเข้าร่วมประกวดเป็นการทำตามความฝันของตนเอง และหากเธอได้รับรางวัลเป็นการทำศัลยกรรมฟรีจากการประกวด เธอจะศัลยกรรมหูและใบหน้า เพราะเธอมักจะถูกล้อเลียนว่าเหมือนลิงและจิ้งเหลนอยู่บ่อย ๆ จนทำให้รู้สึกว่าเป็นปมด้อย

หากพิจารณาตัวอย่างข้างต้นจะพบว่า [ก้อ(ก็)...อยู่...นะ] เป็นถ้อยคำที่มีโครงสร้างประโยคไม่สมบูรณ์ โดยผู้ส่งสารได้ละคำนามที่ทำหน้าที่เป็นภาคประธานของประโยคไป และละถ้อยคำบางส่วนในภาคแสดงแล้วแทนด้วยเครื่องหมายจุดไข่ปลา เหลือเพียงคำช่วยหน้ากริยา “ก็” คำช่วยหลังกริยา “อยู่” และคำลงท้าย “นะ” ในถ้อยคำเท่านั้น การละถ้อยคำดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะผู้ส่งสารจงใจเลี่ยงการแสดงเจตนาที่แท้จริงของตนไปสู่สื่อสาธารณะ ทั้งนี้ ผู้ส่งสารเล็งเห็นแล้วว่าแม้ว่าจะมีการละถ้อยคำในประโยคทิ้งไป แต่ผู้รับสารยังสามารถค้นหาถ้อยคำที่ถูกละทิ้งกลับมาได้จากบริบทและเนื้อหาข่าวที่ปรากฏอยู่ ซึ่งมีแนวโน้มว่าผู้รับสารจะสามารถเข้าใจได้อย่างถูกต้องว่า “<คุณโอลีฟ> ก็ <เหมือน><ลิง/จิ้งเหลน> อยู่นะ” หรือ “<คุณโอลีฟ> ก็ <คล้าย><ลิง/จิ้งเหลน> อยู่นะ” เป็นถ้อยคำเดิมที่ผู้ส่งสารต้องการจะกล่าวถึงเพื่อล้อเลียนรูปลักษณ์ที่คล้ายคลึงกับลิงหรือจิ้งเหลนตามการให้สัมภาษณ์ของคุณโอลีฟ

(16) *“สวย ๆ ๆ ๆตอนที่ยังไม่ทำนะ...แต่ตอนนี้ ...”*
[**ø**สวย ๆ ๆ ๆตอนที่ยัง**ø**ไม่ทำ**<ศัลยกรรม>**นะ...]$_1$ **[แต่ตอนนี้ ...]$_2$**

ข้อความตัวอย่าง (16) เป็นข้อความแสดงความเห็นที่ปรากฏภายใต้ตัวบทข่าวเกี่ยวกับผลหลังการทำศัลยกรรมใบหน้าของคุณหนูรัตน์ ธิดาพร ชาวคูเวียง ซึ่งคุณหนูรัตน์ได้ออกมาเผยแพร่รูปภาพหลังการทำศัลยกรรมของตนบนสื่อสังคมออนไลน์

จากตัวอย่าง ผู้ส่งสารกล่าวถึงภาพลักษณ์ปัจจุบันของคุณหนูรัตน์ด้วยถ้อยคำ [แต่ตอนนี้ ..]$_2$ ซึ่งมีการละบางส่วนของถ้อยคำไว้เพื่อเลี่ยงการระบุหรือแสดงเจตนาที่ชัดเจนในข้อความ โดยผู้ส่งสารแนะให้ผู้รับสารตีความสารจากบริบทข่าวประกอบถ้อยคำในส่วนต้น [øสวย ๆ ๆ ๆตอนที่øยังไม่ทำ<…>นะ...]$_1$ ที่แม้จะมีการละบางตำแหน่งในประโยคไว้ แต่ผู้รับสารสามารถเข้าใจจากบริบทได้ว่า ผู้ส่งสารละ “คุณหนูรัตน์” ในตำแหน่งประธาน และ “ศัลยกรรม” ในส่วนของกริยาวลีตามลำดับ เพื่อเป็นการบอกเงื่อนไขการชื่นชมภาพลักษณ์ของคุณหนูรัตน์ที่อยู่ภายใต้ขอบเขตเวลาก่อนการทำศัลยกรรม ซึ่งตรงข้ามกับถ้อยคำในส่วนท้ายที่ปรากฏการใช้คำเชื่อมแสดงความคัดแย้ง “แต่” ทำให้ทราบได้ว่าผู้ส่งสารมีเจตนากล่าวถึงภาพลักษณ์ในปัจจุบันของคุณหนูรัตน์ว่าไม่สวย หรือเน้นย้ำความขัดแย้งระหว่างภาพลักษณ์ก่อนและหลังทำศัลยกรรม ซึ่งเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับภาพลักษณ์เดิมนั่นเอง

การละเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่ผู้ส่งสารใช้ถ้อยคำที่มีโครงสร้างไม่สมบูรณ์ แต่ผู้รับสารสามารถเข้าใจความหมายของถ้อยคำได้อย่างครบถ้วนจากการอาศัยบริบทและความรู้ที่มีร่วมกัน โดยวัตถุประสงค์ของการละอาจเป็นไปเพื่อความประหยัดทางภาษา สร้างความสอดคล้องในการสนทนา หรือใช้เป็นเครื่องมือเพื่อความหมายแฝงบางอย่าง เช่น

การละประธาน เพื่อแสดงความสนิทสนม เป็นมิตร หรือสร้างความกำกวมเพื่อหลบเลี่ยงการระบุเจาะจง (Nariyama, 2006) นอกจากนี้ ในข้อความประเภทต่างกันอาจพบการละเพื่อจุดประสงค์อื่นได้ เช่น ในกรณีข้อความประเภทโฆษณา ปรากฏใช้การละเพื่อสร้างความน่าสนใจ ความสนุกสนาน (Stockwell, 2022) หรือในกรณีของข้อความกลั่นแกล้งในงานนี้ ปรากฏใช้การละเพื่อเลี่ยงการพาดพิงหรือระบุตัวตนของบุคคลที่กล่าวถึง เลี่ยงการแสดงเจตนาการคุกคามของผู้ส่งสาร และในขณะเดียวกันก็เป็นการแฝงนัยอย่างหนึ่งว่า ถ้อยคำที่ละไปเป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารไม่กล้าจะกล่าวหรือสื่อออกมาโดยตรง ด้วยอาจเป็นถ้อยคำที่ไม่เหมาะสม จึงเป็นการกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ผู้รับสารคิดหรือตีความถ้อยคำต่อจากบริบทโดยรอบเอง ซึ่งผู้รับสารอาจตีความถ้อยคำที่ละไว้รุนแรงกว่าการที่ผู้ส่งสารสื่อออกมาโดยตรง

5. สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาที่ใช้แสดงความไม่สุภาพในข้อความกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ภาษาไทย โดยวิเคราะห์ข้อความแสดงความคิดเห็นภายใต้ตัวบทข่าวบนเพจเฟซบุ๊ก “อีจัน” จากการศึกษาพบการใช้กลวิธีความไม่สุภาพโดยตรง ได้แก่ 1) การใช้ถ้อยคำที่แสดงความหมายทางลบ 2) การแบ่งพวก และ 3) การแสดงอารมณ์ความรู้สึก และกลวิธีความไม่สุภาพโดยอ้อม ได้แก่ 1) การใช้ความเปรียบ 2) การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน 3) การตั้งฉายานาม 4) การออกตัว และ 5) การละถ้อยคำ อีกทั้ง ยังพบการใช้เครื่องมือทางภาษาแบบอื่น ๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการสื่อสารด้วยข้อความผ่านเครื่องมือสื่อสารหรือสื่อออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้รูปภาพ สัญรูปอารมณ์ เครื่องหมายทางภาษา หรือการใช้รูปแบบการพิมพ์ข้อความแบบพิเศษ เช่น การแปลงรูปคำ การเว้นวรรค การซ้ำตัวอักษร เพื่อทดแทนอวัจนภาษาที่ขาดหายไปอย่างการแสดงสีหน้า ท่าทาง น้ำเสียง การหยุด การเน้นหรือการลากเสียง ซึ่งช่วยเสริมให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจอารมณ์หรือเจตนาของผู้ส่งสาร รวมถึงสามารถตีความรูปภาษาได้อย่างชัดเจนมากขึ้น (Culpeper et al., 2003; Scott, 2022; Seargeant, 2019)

ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อความกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ไทยพบกลวิธีย่อยของการแสดงความไม่สุภาพโดยอ้อมมากกว่าการแสดงความไม่สุภาพโดยตรง การเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการสื่อสารที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่มักหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือขัดแย้งโดยตรง และให้ความสำคัญกับการรักษาหน้าและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (นภัทร อังกูรสินธนา, 2567; วิสันต์ สุขวิสิทธิ์, 2547) ซึ่งช่วยลดความรุนแรงของการปะทะกันโดยตรงทางความคิด และช่วยรักษาความสมดุลในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม แม้แต่ในกรณีของการกลั่นแกล้งซึ่งมีเจตนาเชิงลบ การเลือกใช้กลวิธีทางอ้อมก็ยังสะท้อนถึง

ความพยายามในการรักษามารยาททางสังคมบางประการของผู้ส่งสารไว้ อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถการใช้ภาษาอันแยบยลของคนไทยในการแสดงความคิด ทัศนคติ อารมณ์ และความรู้สึกผ่านกลวิธีทางภาษาที่มีชั้นเชิงซับซ้อน เช่น การเปรียบด้วยอุปลักษณ์ เพื่อแสดงภาพและความหมายที่ชัดเจนหรือรุนแรงมากขึ้น การใช้ถ้อยคำนัยผกผันแบบประชดประชัน เพื่อทำให้เรื่องที่กล่าวกลายเป็นความตลกขบขันไม่จริงจัง หรือใช้การเบี่ยงบังเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการตีความถ้อยคำได้อย่างอิสระโดยที่ผู้ส่งสารไม่ต้องผูกมัดตนเองไว้กับความหมายที่ได้จากการตีความของผู้รับสาร ซึ่งกลวิธีดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งมากกว่าการใช้ภาษาแบบตรงไปตรงมาก็เป็นได้

นอกจากนี้ การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีลักษณะเฉพาะที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ภาษาของผู้ใช้สื่อในฐานะผู้ส่งสารด้วย โดยผู้ส่งสารมักจะกล้าใช้ภาษาที่รุนแรงหรือแสดงความคิดเห็นในเชิงลบมากขึ้นในกรณีที่มีความเป็นนิรนามซึ่งเอื้อให้เกิดการซ่อนหรือปกปิดตัวตนที่แท้จริงบนสื่อสังคมออนไลน์ (ณัฐรัชต์ สาเมาะ, 2556; อภิญญา หิรัญญะเวช, 2561) แต่หากเป็นการแสดงความเห็นด้วยตัวตนที่สามารถสืบค้นไปยังตัวบุคคลในโลกจริงได้ ผู้ส่งสารมีแนวโน้มเลือกใช้กลวิธีทางอ้อม เพื่อสร้างระยะห่างและเลี่ยงการผูกมัดระหว่างตัวผู้ส่งสารกับเนื้อหาที่สื่อออกไป พร้อมกันนั้น การเลือกใช้กลวิธีความไม่สุภาพโดยอ้อมยังแสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้ทางกฎหมาย บรรทัดฐานทางสังคม และความระมัดระวังของผู้ใช้สื่อออนไลน์ไทยด้วย กล่าวคือ ผู้ใช้สื่อมีความเข้าใจถึงผลกระทบทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นจากการกลั่นแกล้งหรือการใช้ถ้อยคำรุนแรงในพื้นที่ออนไลน์ การเลือกใช้ภาษาแบบอ้อมจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้น และสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของผู้ใช้ให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมที่เริ่มต่อต้านการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ นอกจากนี้ ไม่ว่าการกลั่นแกล้งออนไลน์จะเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ในสังคมหรือไม่ แต่การใช้กลวิธีความไม่สุภาพโดยอ้อมได้เอื้อให้ผู้ใช้ได้แสดงตัวตนและความคิดเห็นเชิงลบหรือวิพากษ์วิจารณ์ได้อีกด้วย ดังนั้นการใช้กลวิธีความไม่สุภาพโดยอ้อมจึงเป็นทางออกที่ช่วยให้ผู้ใช้ภาษายังสามารถแสดงความคิดเห็นเชิงลบได้โดยยังอยู่ในขอบเขตที่ไม่ละเมิดบรรทัดฐานทางสังคมและจริยธรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

การศึกษากลวิธีความไม่สุภาพในข้อความกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ไทยนี้ ไม่เพียงแสดงให้เห็นถึงลักษณะการใช้ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมและการปรับตัวของผู้ใช้สื่อในบริบทสังคมไทยเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมให้ผู้ใช้สื่อตระหนักถึงผลกระทบของการใช้ภาษาที่อาจก่อให้เกิดการกลั่นแกล้ง อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาเกณฑ์การคัดกรองข้อความที่มีแนวโน้มเป็นการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

การขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสื่อสังคมออนไลน์ช่องทางอื่น ๆ อาจช่วยให้เห็นลักษณะเฉพาะของภาษาที่ใช้ในการกลั่นแกล้งในพื้นที่ออนไลน์ในบริบทของผู้ใช้ภาษาไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาต่อยอดในเชิงอภิวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Metapragmatics) โดยพิจารณาการกลั่นแกล้งจากมุมมองและการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งในฐานะผู้ส่งสาร ผู้รับสารโดยตรง และผู้รับสารโดยอ้อม หรือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์การกลั่นแกล้งออนไลน์ อาจนำไปสู่การนิยามหรือการจัดกลุ่มการกลั่นแกล้งบนสื่อสังคมออนไลน์ที่ชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง/References

กฤษณ์ อริยะพุทธิพงศ์. (6 กรกฎาคม 2560). *การคุกคามโดยภาพเหมารวม*. คณะจิตวิทยาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/stereotype-threat/

เกวลี ชัยสุวรรณรักษ์ และ พลิศรา ธรรมโชติ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นที่มีประสบการณ์ข่มเหงรังแกบนโลกไซเบอร์. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, *65*(2), 194-204.

ข่าวสด ทะลุ 20 ล้านไลค์ อันดับ 1 เพจข่าวที่มีผู้ติดตามสูงสุด. (8 พฤศจิกายน 2566). *ข่าวสดออนไลน์*. https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_7954149

จันทิมา สว่างลาภ. (2556). *กลวิธีความไม่สุภาพในรายการเรียลลิตี้โชว์ภาษาไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2562). *การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฐิติพร โยทาพันธ์. (1 กุมภาพันธ์ 2564). *เตรียมทัพ รับมือCyberbullying*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. https://www.thaihealth.or.th/?p=230554

ณัฐรัชต์ สาเมาะ. (2556). *การรับรู้ของเยาวชนต่อการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล]. Mahidol University's Institutional Repository.

ธนัท อนุรักษ์. (2555). *มโนทัศน์และการสร้างความกลัวในสื่อบันเทิงคดีสยองขวัญไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภัทร อังกูรสินธนา. (2567). "สุขสันต์วันตาย" ความไม่สุภาพในข้อความแสดงความคิดเห็นในสถานการณ์วันคล้ายวันเกิดทางเฟซบุ๊ก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, *18*(1), 356-379.

นภัทร อังกูรสินธนา และ ปนันดา เลอเลิศยุติธรรม. (2562). กลวิธีความไม่สุภาพทางภาษาในภาษาไทย. *วารสารปาริชาต*, *32*(2), 63-74.

นลิน สินธุประมา. (2560). *เรื่องผีในสังคมไทยร่วมสมัย: บทบาทและการผสมผสานทางวัฒนธรรม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเสริฐ รุนรา. (20 ตุลาคม 2566). *'คนไทยกับการบูชาผี' มองเรื่องผี ๆ ด้วยเลนส์นักคติชน มธ*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://tu.ac.th/thammasat-201066-analyze-thai-people-and-ghost-worship

พ. สุวรรณ. (2538). *ตั้งชื่อดีมีความสุข*. สร้อยทอง.

พรรณรุ้ง คุ้มพงษ์พันธ์. (6 สิงหาคม 2565). *15 อันดับแฟนเพจไทยที่มีคนกด Follow มากสุด*. Business+. https://www.thebusinessplus.com/follow/

มูลนิธิยุวพัฒน์. (1 เมษายน 2562). *การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม*. https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/ข่าวสาร/บทความทั่วไป/การกลั่นแกล้ง-bullying-วัยรุ่น/

วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา. (2564). *ภาษากับการสื่อสารมวลชน*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2547). *วัจนกรรมการบริภาษในภาษาไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วุฒินันท์ แก้วจันทร์เกตุ และ วิภาดา รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2561). กลวิธีความไม่สุภาพในรายการเดอะเฟซไทยแลนด์. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปกร*, *40*(2), 177-201.

ศราวุธ หล่อดี และ พิกุลแก้ว กาษร. (2562). ประเภทที่มาและรูปแบบการสร้างฉายาดาราไทย พ.ศ. 2553-2561. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, *7*(2), 62-80.

ศูนย์วิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ. (27 ธันวาคม 2565). *อคติต่อช่วงวัย กำแพงขวางกั้นการสื่อสารระหว่างคนต่างวัย*. https://www.iceml.org/prejudice/

สวพร บุญญผลานันท์, สิริวรรณ นันทจันทูล, และ สุรสิทธิ์ ไทยรัตน์. (2560). การศึกษาวิธีการตั้งชื่อคนตามความเชื่อตามหลักทักษาปกรณ์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, *9*(2), 100-115. https://doi.org/10.53848/irdssru.v9i2.214229

สาวตรี สุขศร. (2561). อาชญากรรมความรุนแรงบนอินเทอร์เน็ต. *วารสารนิติศาสตร์*, *47*(2), 268-300.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (กุมภาพันธ์ 2564). *มาตรการในการต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม*. https://drive.google.com/file/d/13lUdZZauNCpN3TUCLcfiFY3MfQTOsj7v/view?usp=sharing

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (10 ตุลาคม 2562). *Cyberbullying: ระรานออนไลน์ร้ายล้านวิว*. https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/knowledge-sharing/articles/IFBL/Cyberbullying.aspx?feed=cb66f430-5546-4dd8-b279-3827e88d154b

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554) กระโปก. ใน *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. สืบค้น 18 กรกฎาคม 2567, จาก https://dictionary.orst.go.th/

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2563). การคุ้มครองผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ในบริบทของกฎหมายไทยและต่างประเทศ. *สารวุฒิสภา*, *28*(6), 21-23.

สุทิน ปานทอง. (2555). *การตั้งฉายานามนักการเมืองไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุธาสินี พลอยขาว. (2551). *วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล, อภิเดช เตปิน, กรองกาญจน์ การเนตร, และ มนชนก พรหมรัตน์. (2564). *รายงานโครงการหยุดบูลลี่ด้วยสื่อพีซี.* สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิญญา หิรัญญะเวช. (2561). *อิทธิพลของอารมณ์ขันทางลบ การละเลยคุณธรรม และการรับรู้ความนิรนามต่อพฤติกรรมการข่มเหงรังแกทางเฟซบุ๊ก* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรวี บุนนาค. (2560). หน้าที่ของการกล่าวถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงความคิดเห็นผ่านเฟซบุ๊กองค์กรเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ไทย. *วารสารวจนะ*, *5*(2), 24-40.

อำนาจ ปักษาสุข และ อนุชิต ตู้มณีจินดา. (2566). การกล่าวออกตัวและความสำคัญของข้อมูลการตระหนักรู้ทางอภิวัจนปฏิบัติศาสตร์. *วารสารศิลปศาสตร์*, *23*(3), 659-685.

Sathaporn Tantipattanawong. (20 พฤศจิกายน 2554). *ขออนุญาติลงให้เห็นภาพชัดเจน เครดิต พจนานุกรมศัพท์การเมืองไทยร่วมสมัย ขอบคุณคับ* [Image attached] [Status update]. Facebook. https://www.facebook.com/photo/?fbid=2284877447102&set=o.294337980587107

The MATTER. (16 พฤศจิกายน 2565). *สลิ่มคืออะไร? ชวนคุยถึงที่มาของศัพท์การเมืองร่วมสมัย* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=Mitoc8y5faQ

THE PEOPLE Co Official. (21 ธันวาคม 2566). *คมกฤช อุ่ยเต็กเค่ง : ทำไมผีถึงน่ากลัว?.* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=kl9b_VYlhyw

Bousfield, D. (2008). *Impoliteness in Interaction*. John Benjamins.

Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge University Press.

Cambridge Dictionary. (2023a). Bullying. In *Cambridge Dictionary*. Retrieved June 10, 2023, from https://dictionary.cambridge.org/

Cambridge Dictionary. (2023b). Cyberbullying. In *Cambridge Dictionary*. Retrieved June 10, 2023, from https://dictionary.cambridge.org/

Culpeper, J. (2005). Impoliteness and entertainment in the television quiz show: The Weakest Link. *Journal of Politeness Research: Language*, *Behaviour*, *Culture*, *1*(1), 35-72. https://doi.org/10.1515/jplr.2005.1.1.35

Culpeper, J. (2013). Impoliteness: Questions and answers. In D. Jamet & M. Jobert (Eds.), *Aspects of impoliteness* (pp. 2-15). Cambridge Scholars.

Culpeper, J., Bousfield, D., & Wichmann, A. (2003). Impoliteness revisited: With special reference to dynamic and prosodic aspects. *Journal of Pragmatics*, *35*(10), 1545-1579. https://doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00118-2

Gilbert, E., Bergstrom, T., & Karahalios, K. (2009). Blogs are echo chambers. In *Proceedings of the 42nd Hawaii International Conference on System Sciences* (pp. 1-10). IEEE. https://ieeexplore.ieee.org/document/4755503

Hewitt, J. P., & Stokes, R. (1975). Disclaimers. *American Sociological Review*, *40*(1), 1-11. https://doi.org/10.2307/2094442

Hongladarom, K. (2007). “Don’t blame me for criticizing you...”: A study of metapragmatic comments in Thai. In W. Bublitz & A. Hübler (Eds.), *Metapragmatics in use* (pp. 29-47). John Benjamins.

Hutcheon, L. (1992). The complex functions of irony. *Revista Canadiense de Estudios Hispánicos*, *16*(2), 219-234.

Li, W. (2020). The language of bullying: Social issues on Chinese websites. Aggression and Violent Behavior, *53*, Article 101453. https://doi.org/10.1016/j.avb.2020.101453

Ma’yuuf, H. H., & Abbas, I. J. (2021). Bullying in Trump’s tweets through COVID-19: A pragmatic perspective. *Journal of Language and Linguistic Studies*, *17*(3), 1582-1597.

Nariyama, S. (2004). Subject ellipsis in English. *Journal of Pragmatics, 36*(2), 237-264. https://doi.org/10.1016/S0378-2166(03)00099-7

Olweus, D. (1994). Bullying at school: Basic facts and an effective intervention programme. *Promotion & Education*, *1*(4), 27-31.

Pratama, H. (2019). *Linguistic politeness in online communication*. LPPM Universitas Negeri Semarang.

Quattrociocchi, W., Scala, A., & Sunstein, C. R. (2016). *Echo chambers on Facebook*. Harvard Law School. https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2795110

Saengpranga, S., & Gadavanij, S. (2021). Cyberbullying: The case of public figures. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, *14*(1), 344-369.

Scott, K. (2022). *Pragmatics online*. Routledge.

Seargeant, P. (2019). *The emoji revolution*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/9781108677387

Searle, J. R. (2011). *Speech acts: An essay in the philosophy of language* (34th ed.). Cambridge University Press.

Selekman, J., & Vessey, J. A. (2004). Bullying: It isn't what it used to be. *Pediatric Nursing*, *30*(3), 246-249.

Stockwell, R. (2022). Metalinguistic ellipsis: Playful silence in adverts, titles, and slogans. In R. Stockwell, J. W. Zwart, H. Demirdache, & M. Arche (Eds.), *Footprints of phrase structure: Studies in syntax for Tim Stowell* (pp. 1-15). John Benjamins.

Tantawi, Y., & Rosson, M. B. (2019, September 9-10). The paralinguistic function of emojis in Twitter communication. In J. Longhi & C. Marinica (Chairs), *CMC and Social Media Corpora for the Humanities* [Conference session]. 7th Conference on CMC and Social Media Corpora for the Humanities, Cergy-Pontoise, France.

Tayebi, T., & Parvaresh, V. (2014). Conversational disclaimers in Persian. *Journal of Pragmatics*, *62*, 77-93. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2013.09.011

U.S. Department of Health and Human Services. (2021a). *What is bullying*. StopBullying.gov. https://www.stopbullying.gov/bullying/what-is-bullying

U.S. Department of Health and Human Services. (2021b). *What is cyberbullying*. StopBullying.gov. https://www.stopbullying.gov/cyberbullying/what-is-it

Walther, J. B. (1996). Computer-mediated communication: Impersonal, interpersonal, and hyperpersonal interaction. *Communication Research, 23*(1), 3-43. https://doi.org/10.1177/009365096023001001